

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Smitteoverførsel i kælvningsområdet

FarmTest Kvæg nr. 91

2014

vfl.dk | farmtest.dk

Ministeriet for Fødevarer,
Landbrug og Fiskeri

Naturerhverv.dk

Den Europæiske
Landbrugsfond for Udvikling
af Landdistrikterne

Danmark og Europa investerer i landdistrikterne

Se 'European Agricultural Fund for Rural Development' (EAFRD)

Overførsel af smitte ved kælvningen og i kælvningsboksen er de største risikofaktorer i forhold til mange af de infektioner, der kan give sygdom både hos kalve (salmonella, E. coli, cryptosporidier, coccidier, rota- og coronavirus) og længere hen i kvies/koens liv (paratuberkulose og salmonella). Smitte kan ske fra koen til kalv, fra miljøet til koen,

fra andre kreaturer i boksen og til koen og kalven.

Da den største del af den mulige smitte overføres via gødning, er god hygiejne i kælvningsboksen altafgørende for at undgå smitteoverførsel ved kælvning.

Anbefalinger – sådan begrænses risikoen for smitteoverførsel

- Et højt hygiejneniveau
- Velstrøet kælvningsboks
- Sørg for lavt stressniveau hos ko/kvie
- Lav belægningsgrad (m²/ko)
- Tag kalven fra koen straks efter fødslen
- Undgå at kalven patter koen
- Undgå at kalven får gødning i munden
- Redskaber tilhørende kælvningsområdet – må ikke benyttes i andre afsnit
- Lad ikke dyr gå på eller krydse foderbord ved flytning til og fra kælvning
- Træd ikke i foderet med støvler
- Rene støvler ved adgang til kælvningsområdet
- Kælvningsboks må ikke benyttes som sygeboks
- Brug evt. desinfektion. Husk desinfektion har ingen effekt, hvis rengøringen er dårlig

Kælvningsfaciliteterne

Det anbefales at anvende enkeltkælvningsbokse. En enkeltkælvningsboks er lettere at holde ren og der er mulighed for rengøring og desinfektion mellem kælvninger. Desuden er der ro til den kælvende.

Kontrol og begrænsning af smitteoverførsel i fælleskælvningsboksen er dog stadig muligt. Det forudsætter, at hygiejneniveauet er meget højt og at kalvene flyttes hurtigt væk.

Kælvningsboks bør ikke anvendes som sygeboks.

Lejet i enkeltkælvningsbokse

Halm, eller en kombination af halm og sand i bunden, er kvægbrugernes foretrukne valg af leje i enkeltkælvningsboksen. Det er ikke det optimale leje i forhold til en let og effektiv måde at holde et højt hygiejneniveau i boksen. Her vil gummimåtter med strøelse

være bedre. Men flere kvægbrugere i FarmTesten har forsøgt sig med dem, og skridsikkerheden for ko og kalv er ikke god nok. Halm eller halm/sand kræver lidt mere tid og maskinelt udstyr ved renholdelse, men kvægbrugere synes, denne type leje fungerer godt for dem.

Lejets type i enkeltkælvningsboksen er ikke af afgørende betydning for en ren boks. Det vigtigste er et højt hygiejneniveau, så kælvningsboksen altid er ren.

Hold kælvningsboksen ren

Kælvningsboksen skal være ren for at begrænse risikoen for overførsel af smitte ved kælvning. I særdeleshed skal

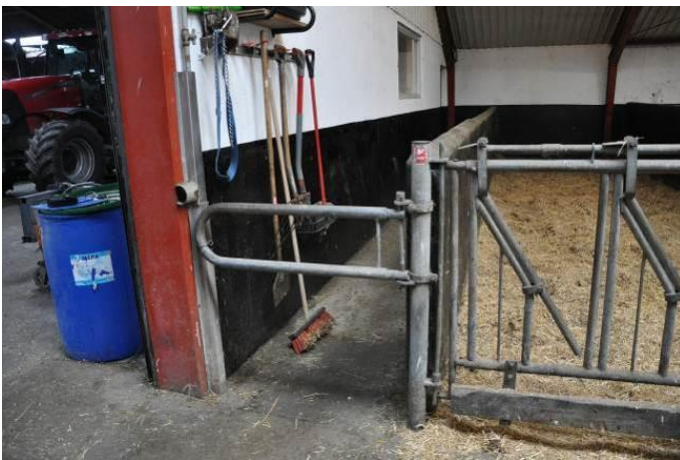
fælleskælvningsboksen være velstrøet. Et tørt og hygiejnisk miljø i kælvningsboksen giver lav bakterievækst og med til at holde yver og patter rene. Derfor skal hygiejnen i

kælvningsboksen være så god, at køernes yver og patter altid er rene.

Der er god grund til at tilstræbe et kort ophold i kælvningsboksen for både ko og kalv, idet det dermed er lettere at holde boksen ren op til kælvning.

Vask indgår ikke i de besøgte besætninger som en del af renholdelsen i enkeltkælvningsboksene. Så længe lejet får

lov til at tørre ud efter udmugning, vurderes udtørringen at være tilstrækkelig til at reducere risikoen for smitte. Vask er dog meget velegnet og vask med lavt tryk (spuleslanger mv.) kan være et effektivt middel til at holde kælvningsbokse rene. Ved vask bør der anvendes en alkalisk sæbeopløsning (pH 9 – 11) for at få tilstrækkelig effekt af rengøringen. Efterfølgende anbefales brug af desinfektion.

Figur 1. Redskaber, der kun anvendes i kælvningsområdet mindsker risikoen for smitteoverførsel. Husk at rengøre redskaberne efter brug.

Desinfektion

Desinfektion af kælvningsbokse kan være nødvendig – særligt hvis der er et højt flow af dyr i kælvningsområdet eller under sanering for særlige smitsomme sygdomme (fx salmonella eller BVD).

Husk at desinfektion kun er effektiv, hvis der ikke er organisk stof til stede. Det er derfor afgørende at gøre ordentligt rent før overflader i kælvningsområdet desinficeres.

Undgå stress

Omkring kælvningen er koen/kvien udsat for et højt stressniveau, og smittefarlige køer og kvier kan derfor udskille et højt antal smittestoffer.

Det er muligt på flere områder at reducere risikoen for stress ved kælvning, fx

To vigtige faktorer, der mindsker risikoen for smitteoverførsel ved kælvning

- Højt hygiejneniveau
- Lavt stressniveau hos ko

opdelingen af højdrægtige køer og kvier i fælles højdrægtighedsområdet og fælleskælvningsbokse, lav belægningsgrad i fælleskælvningsboksen, rettidig flytning (når kalvens ben er synlige) til enkeltkælvningsboksen, samt begrænse nye og fremmede opgivelser ved kælvningen og sørge for ro ved kælvning.

Lav belægningsgrad

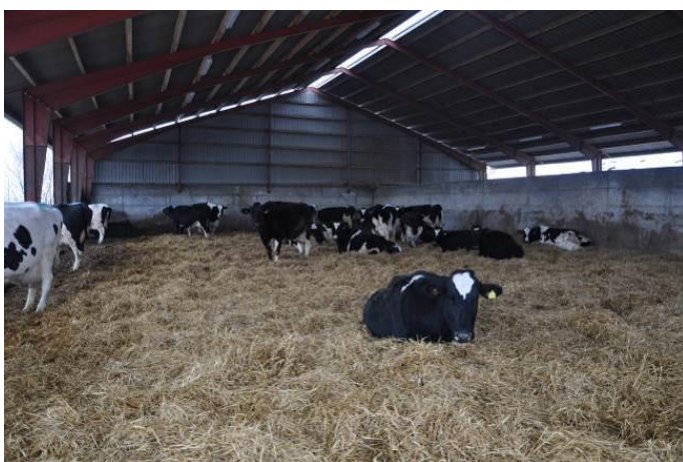
Belægningsgraden har stor betydning for stressniveauet ved kælvning og hygiejnen i fælleskælvningsboksen. Overbelægning giver både uro og stress hos den kælvende og dårligere hygiejne i kælvningsboksen. Der bør i fælleskælvningsboksen være plads til at kvien/koen kan søge afsides ved kælvning. Det er umuligt, når der er for høj belægning i fælleskælvningsboksen.

Ved at opstalde de højdrægtige kvier i et separat hold, opnås normalt et mindre stressfyldt forløb, og dermed en mindre risiko for smitteoverførsel.

Kvægbrugerne i FarmTesten var bevidste om betydningen af belægningsgraden i fælleskælvningsboksen. I gennemsnit var der 17 m²/ko i fælleskælvningsboksene og 12 m²/ko i fælles højdrægtighedsområde.

En kvægbruger anbefaler minimum 20 m²/ko i fælleskælvningsboksen. Er

belægningsgraden højere, er der risiko for tilbageholdt efterbyrd eller ketose, er kvægbrugernes erfaring. Hans budskab er derfor helt enkelt; "Masser af plads – det er helt afgørende". På besøgsdagen var belægningsgraden 21 m²/ko (figur 2). Andre kvægbrugere bekræftede risikoen for tilbageholdt efterbyrd og ketose ved for høj belægningsgrad.

Figur 2. God plads (her 21 m²/ko) reducerer stressniveau og risikoen for tilbageholdt efterbyrd, ketose og smitteudskillelse.

FarmTesten anbefaler minimum 12-15 m²/ko i fælleskælvningsboksen.

Lukkede låger begrænser smitte

Det er vigtigt at begrænse smittevejene mellem det fælles højdrægtighedsområde og enkeltkælvningsboksene, og enkeltkælvningsboksene imellem. Lågetypen i enkeltkælvningsboksen har betydning for risikoen for smitteoverførsel. Lukkede låger giver de bedste muligheder for at begrænse smitteoverførsel. Det gælder både ved vask, hvor spredning af smitstof begrænses, og ved begrænsning af fysisk kontakt mellem andre køer og kalven eller gødning fra fælles højdrægtighedsområdet eller naboboks.

Tremmelåger giver mulighed for, at koen/kvien kan se andre dyr, og det er lettere

for personale at holde øje med dyrene i boksene. Ved lukkede nabolåger bør mindst én af de to andre låger, som vender mod andet kvæg være tremmelåger.

"Grib kalven"

Fra det øjeblik kalven kommer til verden, er den i risiko for at blive udsat for smitte. Derfor stiger smitterisikoen, jo længere kalvene opholder sig i samme miljø som koen. I besætninger, der aktivt sanerer for smitsomme sygdomme, bør kalven fjernes fra kælvningsboksen umiddelbart efter fødslen.